

HUMORESKA

Hudba a humor – Concentus Moraviae 2018

„Úsměv je nejkratší vzdáleností mezi lidmi,“ řekl Victor Borge, jeden z největších hudebních bavičů všech dob. A právě tento úsměv bude Concentus Moraviae v roce 2018 hledat. S populární sedmou *Humoreskou* Antonína Dvořáka coby svou ústřední melodií se festival vydá zkoumat fascinující propojení mezi hudbou a humorem. Je pravda, že humoresky jsou „pověstně nelegrační“?

Videozáznam koncertu Franka Zappy, který se konal 26. srpna 1984 v New Yorku, uvádí následující text: „Žádné laserové zbraně, žádná mlha, žádný playback, a přesto mají někteří lidé pořád tu drzost ptát se ... patří humor k hudbě?“ Ve stejném roce napsal klavírista Alfred Brendel brilantní esej *Vznešeno naruby*, ve kterém se otázkou hudby a humoru zabývá. Konstatuje, že „pro většinu interpretů a prakticky všechny posluchače dnešní doby je hudba zcela vážnou záležitostí.“

Mnoho hudebních festivalů se zaměřuje na ono vznešeno, jen málokteré na „vznešeno naruby“. Řídké spojení hudby a humoru je většinou dílem hudebních klaunů, ale dá se toho podniknout mnohem víc než jen nahradit noty červenými nosy. Slavní komici jako Charlie Chaplin nebo Louis de Funès to věděli. Filozofové a spisovatelé jako Sokrates, Diogenes, Cervantes, Montaigne, Nietzsche nebo Kundera se smáli každý po svém a pomohli tím definovat Evropu. Podle Milana Kundery je smích dokonce metaforou Evropy, obsahuje schopnost pochybovat, být kritický. Hudba to dokáže rafinovaně a jemně doplnit. Slovy Plinia mladšího „*Aliquando praeterea rideo, iocor, ludo, homo sum*“ (někdy se směji, žertuji, hraji si, jsem člověkem). Tato lidskost se neodráží jen v závažnosti hudby, ale také v její schopnosti propojit se s humorem.

Festivalovým posluchačům se dostane dávka všemožných hudebních nonsensů, triků a švindlů i hypnotických kompozic P. D. Q. Bacha. Od *scherzett* po *scherzi musicali*, od *Hudebního žertu* Wolfganga Amadea Mozarta přes skladby „ve tvaru hrušky“ až po hudební vynálezy českého antihrdiny Járy Cimrmana.

Publiku se představí „hudební klauni“ nejvyšší úrovně, například duo Igudesman & Joo, ti nicméně prezentují téma festivalu velmi přímočaře. Je řada subtilnějších způsobů, jak téma festivalu uchopit. Zmiňme alespoň některé klíčové kompozice, ve kterých se zrcadlí humor v různých variacích: *Parade* Erika Satieho, *4'33* Johna Cage, Janáčkova opera *o výletech pana Broučka*, *Aventures* Györgyho Ligetiho, *La Matrone d'Ephèse* Nicolase Racota de Grandval nebo *Frankenstein!!* H. K. Gruberů („pan-demonium pro šansoniéra a orchestr na texty dětských říkanek H.C. Artmanna“). Řada kompozic obsahuje humor ve velmi rafinované podobě, například Beethovenovy *Variace na Diabelliho valčík*, Monteverdiho *Scherzi Musicali* nebo *Les soirées de Nazelles* Francise Poulenca.

Kromě pohledu na humor ze strany skladatelů dává festival prostor řadě souborů, které dokáží téma uchopit jedinečným nebo neotřelým způsobem: Ensemble Atonor hraje na nástroje, které vynalezl Erwin Stache (od orchestru telefonů po amplifikované květináče), orchestr Les Passions de L'Ame zkoumá barokní žertíky v hudbě Heinricha Ignaze Franze Bibera (*Harmonia Artificiosa-Ariosa*) ve skladbě *Turcaria* Johanna Josepha Fuxe. Orchestr Berg s houslistou Martinem Zbrožkem ve svém vystoupení propojí performanci *Psssst, maestro přichází...* se skladbou Teddyho Bora *McMozart. Eine Kleine Bricht Moonlicht Nicht Music*.

Vedle performancí odkazujících se k hnutí Fluxus nebo dadaismu (od „krmení klavíru“ v *Klavírním kusu pro Davida Tudora #1* od La Monte Young až po vystoupení berlínských zvukových básníků Quoi Tête) připravujeme řadu večerů, které slibují kouzlo nečekaného, například program *Tango feliz*, který ukazuje humornou stránku života přes melancholické slzy, ódu na Louise de Funès prostřednictvím jazzové hudby, kterou sám rád hrál, či kytarový recitál, na kterém zazní výběr z textů Milana Kundery. Ten v Knize

smíchu a zapomnění poznamenává, že „dějiny hudby jsou smrtelné, ale idiocie kytary je věčná“. Často se humor probouzí díky nečekanému kontextu, jako v *Koncertu pro mobilní telefon a basso continuo* nebo ve skladbě pro kašlající sólisty, kterou napsal slavný komik Lorient. V rámci festivalu bude přirozeně znít celá řada humoresek, ať už je zkomponoval Schumann, Grieg nebo Dvořák, až po *Humoresku pro violoncello a klavír* Mstislava Rostropoviče v kombinaci s *Úsměvem pro Slawu pro sólové violoncello*, který napsal Gija Kantscheli.

Festival dává prostor českému skladateli Miloši Štědroňovi, který coby rezidenční autor posluchače provede svými nejvtipnějšími kompozicemi a v řadě osobních vstupů přiblíží svůj náhled na festivalové téma.

Concentus Moraviae 2018 nebude používat laserové zbraně, mlhu, ani playback, ale bude se usmívat ve všech tóninách!